

The background of the entire page is a photograph of a coastal scene. In the foreground, a weathered wooden chair with a curved back and vertical slats sits on a sandy dune, partially obscured by tall, dry, golden-brown grass. The chair is positioned in the lower right quadrant. Beyond the dune, a wide, flat beach stretches towards the ocean. The water is a pale blue-grey, with small white waves breaking near the shore. In the far distance, a range of low mountains or hills is visible on the horizon. The sky is filled with heavy, grey clouds, creating a somber and atmospheric mood.

Proa

PERE ROVIRA

Música i pols

Un dietari

PERE ROVIRA

MÚSICA I POLS

DIETARI DEL 2017

Proa

Proa
A Tot Vent

Amb la col·laboració del Departament de Cultura

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Primera edició: setembre del 2019

© Pere Rovira, 2019

Drets exclusius en llengua catalana:

Raval Edicions SLU, Proa

Av. Diagonal, 662-664

08034 Barcelona

www.proa.cat

ISBN: 978-84-7588-773-9

Dipòsit Legal: B. 15.606-2019

Composició: gama, sl

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre té la qualificació de paper ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

DIUMENGE, 1 DE GENER

L'Emília va marxar ahir cap a Oslo. La vam deixar a l'aeroport al migdia i vam tornar directament a casa i a les boires. Fa quasi un mes que a Lleida veiem el sol fugaçment, alguna estona breu. Ahir el cel humit i gris lligava amb el nostre estat d'ànim: per molt prevista que estigui, l'absència de l'Emília sempre ens agafa desprevinguts. En canvi, la tristesa no ens ve de nou; és la tristesa de sempre i, per això mateix, ens aclapara més.

Haviem passat el dia abans a Sitges, precisament perquè ella pogués veure almenys un dia el sol que no havia vist a Lleida en una setmana. I el temps no ens va fallar: dels dos graus sota zero que marcava el termòmetre del cotxe quan travessàvem les Garrigues, vam passar en una hora als catorze graus de la costa, i quan vam arribar a Sitges el sol brillava generosament i el cel i la mar s'encomanaven els blaus amb una alegria mandrosa. Vam deixar l'equipatge a l'hotel i ens vam asseure en un banc del passeig marítim; l'Emília, amb els ulls tancats i la cara girada cap al sol, en xuclava àvidament la llum per endur-se-la cap a les foscos nòrdiques. Vam dinar en una terrassa, a l'aire lliure, i després ens vam estirar una estona sobre l'arena de la platja, que tenia una tebior quasi primaveral.

A mitja tarda vam anar a veure l'exposició de Ramon Casas, al Palau Maricel. Ens va decebre, tot i que Casas sempre val la pena, perquè no conté tanta obra com fa suposar el triomfalisme amb què l'exposició s'anuncia. I són irritants alguns dels comentaris dels murals explicatius, en els quals sembla que es recrimina a Casas que no fos un pintor amb més empena transgressora. El mateix títol de l'exposició alludeix a aquesta suposada mancança: «La modernitat anhelada»; és a dir: la modernitat no obtinguda... La curta modernitat que reclamen obsessivament certs crítics nostrats, la qual sembla que només pot consistir en els cuquets de Miró, els cromos paranoics de Dalí i les pasterades de Tàpies. Potser el moment més aconseguit de la mostra és el que presenta junts dos retrats de Júlia Peraire, l'amant de Casas, d'una sensualitat explosiva, especialment el titulat *La Sargantain*, amb el torbador vestit groc penetrant a l'entreuix de la retratada. La relació de Casas amb Júlia Peraire va escandalitzar els burgesos barcelonins, però l'escàndol no va impedir que aquests dos quadres pertanyessin, respectivament, al Cercle del Liceu (el qual va premiar *La Sargantain* en l'Exposició Internacional d'Art, l'any 1907) i al Círculo Ecuestre, dos reductes de la gran burgesia, on encara avui s'han d'anar a contemplar. Revisant a casa el catàleg de l'exposició que el MNAC va dedicar a Ramon Casas l'any 2001, constato que aquesta va ser bastant més important que la que ara es presenta per celebrar el centenari del pintor.

La nostra festa de Cap d'Any no va ser gaire festiva. Vam fer un sopar fred i vam beure'ns una ampolla del magnífic cava que elabora la família Sans Travé a Solivella. Poc després de les dotze ens va trucar l'Emília per felicitar-nos. La seva veu, alegrement propera, ja era molt lluny. Després, vam repassar uns quants vells poemes de la joventut. En fi, vam anar a dormir a quarts de dues, amb poc humor. Ja no vam veure el missatge divertit que ens van enviar el Pere i la Cris dient-nos que estaven ballant amb música de Louis Armstrong i Ella Fitzgerald. Enguany, nantros no vam ballar.

DILLUNS, 2 DE GENER

A l'enorme xop de davant de casa s'hi posen els tudons amb un abaltiment fantasmal. Són com boles de fred, arronsats, obscurs, immòbils sobre les branques ertes. Al fons del parc, la boira difumina el turó de les perdius i esborra els camps de presseguers i de pomeres. Com és possible que aquest paisatge, que serà el més alegre i acolorit d'aquí a tres mesos, pugui ser ara tan sinistre, amb la grisor humida que ho devora tot i que t'encongeix l'ànima.

Fa una estona, he mirat per internet el clima del Delta: hi farà sol tota la setmana i el termòmetre hi marca catorze graus. Veig mentalment la llum blavissa del primer matí i la lluïssor del migdia vora la mar una mica arrissada, veig la palmera del jardí, alta i opulenta, sento el perfum de mar i sol que es filtra pel canyar, amb la brisa tèbia, mínima, daurada, acariciada per la

llum. Ja hauríem de ser allà, però encara som aquí, no sé per què.

Per combatre una mica la melancolia boirosa, m'entre-tinc traduint aquesta broma del pobre Robert Desnos:

LA FORMIGA

Una formiga de cent pams
amb un barret amb parallamps,
no existeix pas, no existeix pas.

Una formiga estirant pels camins
un carro tot ple de pingüins,
no existeix pas, no existeix pas.

Una formiga parlant francès,
parlant llatí i javanès,
no existeix pas, no existeix pas.

Ei!, ¿i per què no existeix pas?

Desnos, un dels surrealistes més purs, es va distanciar del moviment quan va trencar amb André Breton, com quasi tothom, i va escriure després una poesia de vegades juganera, quasi de conte infantil, com la que acabo de traduir, i de vegades tràgica, com l'esborronador «Últim poema», adreçat a la seva dona:

He somiat tan fortament en tu,
he caminat, he parlat tant,
he estimat tant la teva ombra,
que ja no em queda res de tu.

Em queda ser l'ombra enmig de les ombres,
ser cent vegades més ombra que l'ombra,
ser l'ombra que vindrà i revindrà
a la teva vida assolellada.

Desnos va ser detingut per la Gestapo l'any 1944 i, després de passar per uns quants camps de concentració, va morir de tifus al de Terezín, a l'actual Txèquia, quan aquest camp acabava de ser alliberat per les tropes aliades. La nota biogràfica que acompanya el recull de poesies seves que tinc, acaba així: «va morir el 8 de juny de 1945, després de ser identificat per l'estudiant txec Josef Stuna i la infermera Alena Tesarova. Amb ells, fins al darrer moment, va poder parlar de París, de la seva dona, dels seus amics, de la poesia». Es veu que no hi ha manera d'espantar la melancolia freda i boirosa d'avui; els bultos foscos dels tudons posats al xop, m'ho asseguren com malediccions.

DIMARTS, 3 DE GENER

Som al Delta. Hem arribat al migdia. La casa estava gelada i ràpidament hem encès la llar de foc i les estufes. Després, he encès també la barbacoa i m'he posat a rostir costelles de corder. Em sembla que mai no havia hagut d'estar pendent de dos focs alhora; tots dos han marxat bé i la casa s'ha escalfat de pressa i les costelles s'han cuit a poc a poc, com ha de ser. Hem acompanyat les costelles amb pataques i allioli i hem begut vi del Montsant. Hem fet una bona migdiada i hem sortit a passejar i a veure la posta de sol.

Era, com tantes vegades aquí, un Turner majestuós. L'altre dia vaig llegir que Renoir trobava Turner fals i grandiloqüent. Abans, aquesta mena d'opinions em feien reflexionar; ara m'interessen poc. La Celina ha dit que potser valdria la pena saber què en pensava Ramon Gaya, de Turner, ell, tan buscador sempre de l'autenticitat. No ho sé, tot això ja m'és bastant igual. Com quan Antonio Machado desqualificava els poetes barrocs perquè no donaven una intensa i profunda sensació del temps. ¿I què? Un sonet de Góngora és com una maragda, i ell no en té cap culpa, si les maragdes no t'agraden. Les fermeses estètiques, els dictàmens, les desqualificacions dels que no fan allò que tu creus que s'ha de fer són assumptes més aviat juvenils, em sembla. De jove, es necessita més que de vell estar segur de les coses i demostrar conviccions; són maneres de barallar-se, i de jove es necessita la baralla. Potser per reclamar atenció, o per fer el pinxo. Però estar segur de les coses no és gran cosa. Val més no estar gaire convençut de res; sempre apareixerà algun cas que ens desmentirà les certeses, i si no, cal buscar-lo, o, almenys, esperar-lo.

Unes paraules de Cyril Connolly que he llegit avui: «Si els nostres cossos, complexos i dominants, ens són atorgats per reprimir-los cada dos per tres, si la nostra naturalesa sempre està equivocada i és perversa, que inefficients que som, igual que peixos que no haurien de nedar. Però ¿és que els solitaris, els castos, els ascètics que, a aquestes alçades, fa tres mil anys que viuen entre nosaltres, han demostrat alguna vegada que tenen raó?».

El cas és que els prohibidors estan cada dia més envalentits. Especialment, els prohibidors de plaers. Cada dia ens obliguen a ser més pecadors. Fins i tot posar sal a l'amanida ja és pecat.

DIMECRES, 4 DE GENER

Fa cent anys, l'analfabetisme era una fatalitat. Que una persona no sabés llegir i escriure formava part de les servituds de la seva condició social: eren pagesos, eren obrers, i el fet que fossin analfabets contribuïa a sotmetre'ls a la seva feina. L'emancipació revolucionària comptava amb l'alfabetització com a gran aliada, amb els obrers que llegien Bakunin o Zola, al vespre, vora l'espelma o el llum de ganxo. Una situació una mica tòpicament tronada, deurà pensar més d'un, però que es va produir en la realitat; ho sé per experiència, perquè el meu pare, de jove, va ser un d'aquests obrers que llegien, i quan jo era petit encara hi havia a casa alguns llibres seus mig desenquadrats; són els primers que vaig tenir a les mans, i em penso que, si no haguessin existit, jo no estaria ara escrivint amb el meu ordinador, a les dotze del migdia, assegut a la sala de la casa del Delta. La casa probablement tampoc no existiria, o no seria nostra. Si el pare va deixar de llegir, va ser, entre altres coses, perquè jo pogués llegir i escriure algun dia en aquesta casa. Els assumptes durs van així: qui perd, paga, ja se sap.

La majoria dels treballadors que havien llegit continuaven respectant tota la vida els llibres i la cultura; amb una certa recança amarga, en algun cas, com el del

pare, perquè haurien volgut continuar per aquell camí, estudiar, fer una carrera d'advocat, de mestre o d'arquitecte. Ell em va ensenyar a respectar la feina, a fer-la a poc a poc, a necessitar fer-la bé. Sense aquest respecte, no hi pot haver cultura, entenent-la, és clar, no només com un repertori bibliogràfic i una galeria d'obres d'art, sinó com una manera de viure, més partidària de la realització que de la possessió, del plaer de fer les coses que de l'avarícia de tenir-les. És una educació que, després, es pot perdre pel camí, parcialment o per complet, però que deixa marques indestructibles. I tot i no estar limitada als llibres, com deia fa un moment, els llibres en són potser el símbol més eficaç i perenne. Per perduts que estiguem en l'avidesa, sempre podem tornar a llegir, i la lectura potser ens restaurarà una mica. Com a mínim, ens ajudarà a estar sols, o a suportar estar-hi, que ja és molt.

L'analfabetisme contemporani és molt diferent. Els analfabets actuals saben llegir i escriure, però ni llegeixen ni escriuen. I no en tenen prou amb no respectar aquestes activitats, sinó que, a més a més, solen considerar-les nocives. Si aspira a saltar les barreres de la classe social a què pertany, l'analfabet modern es pensa que el salt es produirà amb més rapidesa i netedat lluny dels llibres i de qualsevol manifestació cultural. El pensament, l'art, la poesia, la gran música, per a una enorme massa de la societat, han arribat a ser sinònims d'inutilitat i d'avorriment. El sentit pràctic, els diners, la realitat de la vida, per a la majoria de la població, van per altres camins.

Una de les peculiaritats més sorprenents de l'analfabetisme modern és la seva proliferació en els que haurien de ser els llocs culturals per excel·lència: els centres d'ensenyament, les universitats. De cafres, a les universitats, n'hi ha hagut sempre; fa més de trenta anys, una senyora que ja havia acabat la carrera de mestra va tenir el valor de respondre'm en un examen que Ramon Llull havia escrit el *Quixot* en un català perfecte. Quan li vaig comentar la barbaritat, em va dir que era un lapsus, sense ni el més mínim tremolor a la veu. Però no només hi ha alumnes bàrbars; de vegades, en conferències, lectures de tesis doctorals o consells de departament he sentit opinions de professors que feien posar els pèls de punta.

A les Facultats universitàries, molts estudiants hi acudeixen per motius poc vocacionals, que poden anar des de l'ambició econòmica a l'estímul televisiu: s'ha comprovat que hi ha sèries de TV responsables de l'augment de matriculació a les Facultats de Periodisme, Dret i Medicina; últimament hem presenciat el més curiós d'aquests augments: la sèrie *Merlí*, de TV3, ha fet créixer les abans escasses vocacions per la carrera de Filosofia, que estaments educatius i culturals del país han agredit tant com han pogut.

Potser en sortirà algun pensador important, qui sap, d'aquest interès insòlit i televisiu. A mi em fa l'efecte que dels estudiants, diguem-ne, casuals no se'n pot esperar gran cosa. Però abunden els joves que acudeixen casualment als centres universitaris, sense saber gaire què hi van a fer. Molts d'ells sí que saben què hi volen

fer: res. És esborronadora la quantitat d'estudiants que es prenen l'exigència universitària com una ofensa personal. Això, en gran part, és culpa dels mateixos centres universitaris: com que els importa sobretot tenir clientela, miren de no espantar-la amb un treball i una exigència d'alt nivell. El clientelisme universitari, l'estimulen, o, més ben dit, l'imposen, els ministeris corresponents. Les carreres han de rendir socialment, diuen els polítics del ram, els quals elaboren, sense cap rubor, la llista de les carreres que la societat realment necessita i la de les carreres que són gairebé un luxe prescindible. I carreres luxoses es consideren fa anys totes les relacionades amb la vella noció d'humanisme. Els resultats d'aquests plantejaments ja són visibles: avui en dia es pot acabar una carrera universitària i ser incapaç d'escriure quatre ratlles amb una certa correcció, o de llegir en veu alta una pàgina sense entrebancar-se vint vegades, o formant part impunement del 40% de la població que, segons les enquestes, no llegeix mai un llibre. Això tindrà conseqüències greus: no cal esforçar-se gaire per imaginar els errors fatals que sorgiran de l'analfabetisme dels metges, els magistrats o els arquitectes, i els danys irreparables que poden causar en la societat els mestres que han d'ensenyar a les criatures d'un país i cometten faltes d'ortografia i de sintaxi en cada ratlla que escriuen. La ignorància sintàctica, no ho dic de broma, em sembla que és un dels factors que poden destruir una civilització. De fet, ja intervé en la destrucció de la nostra.

DIJOURS, 5 DE GENER

El cas de Cyrill Connolly demostra com s'arriba a ser un magnífic escriptor a causa, precisament, de no poder ser un gran escriptor.

Ahir vaig rebre per WhatsApp una estelada feta amb petits cors vermells, grocs i blaus, amb una estrelleta brillant en el centre del triangle de cors blaus. Els remittents m'incitaven a propagar la bandera amb l'objectiu, deien, d'arribar al milió de missatges, xifra, segons ells, que permetria demanar a la companyia del WhatsApp que inclogués en el seu repertori «l'emocon de la senyera». A aquest objectiu s'hi sumava el ja habitual al·licient del rècord: «ho hem d'aconseguir abans que acabi el dia de demà». El remitent acabava amb un «bon cop de falç» una mica incoherent en aquest context d'aplec infantil amanit amb salsa d'internet. Sentimentalisme ensucrat de cors en xarxa i patriotisme de firetes, tot plegat per acabar, com tantes vegades, amb una petició. Demanar quasi sempre és humiliar-se, però la petició, en aquest cas, és, a més a més, ridícula.

Fa massa bon dia per continuar aquí tancat, escrivint. Me'n vaig a la platja, a prendre el sol. A venjar-me de les boires lleidatanes.

Abans d'anar a la platja, he passat per l'hort del meu amic C. Cada dia coixeja més, i la setmana que ve l'ooperaran del genoll en una clínica de Barcelona per mirar d'arreglar-ho. El mal del genoll el mortifica, ell mateix

m'ho ha confessat algun cop, però actua com si el dolor no existís. Aquest matí l'he trobat arrencant les auberginieres seques: «ho he de deixar net, perquè...», i no ha acabat la frase. L'hort de C. està situat al nord dels Eucaliptus, a tres-cents metres de la mar, protegit dels vents per un canyar que l'envolta en tot el seu perímetre. Deuen ser un parell de jornals de terra, en els quals C. té una plantació de tarongers, mandariners i llimoners, i l'hort pròpiament dit, amb tota mena d'hortalisses, seguint el clima de cada temporada. També hi campen al seu aire ànecs, pollastres i gallines, que s'alimenten de moresc i de les deixalles de l'hort. C. es va jubilar l'any passat de l'empresa on havia treballat durant molts anys conduint una màquina recol·lectora. I ara que podia portar una vida descansada, ocupant-se només de l'hort (C. el porta, per dir-ho d'alguna manera, quasi artística-ment, tot i que l'hort podria donar feina a un parell d'homes, a temps complet i sense abaltir-se), ara, ha aparegut el problema del genoll. He acompanyat C. a collir un parell de bròquils, una escarola i un enciam. Ell caminava davant meu, amb una mena de matxet a la mà, ranquejant per la vora dels solcs, esforçant-se per fingir una certa agilitat impossible. El bancal de les hortalisses era més bell que cap jardí, amb les grans cols blaves, els bròquils blancs, els verds, els enciams, les escaroles, els alls tendres, els calçots, tot abundant, viu, opulent, sobre la terra arenosa humida i neta, rebent la llum del sol tebi d'avui i la brisa fresca perfumada de sal. Li he dit: «no hi ha cap jardí tan bonic com això». C. m'ha mirat somrient: «¿eh que no?», i s'ha ajupit a tallar els bròquils.

Després, sota el rafal, hem xerrat una estona. C. haurà d'estar tres o quatre mesos, com a mínim, fent repòs i recuperació. Sap que no podrà tornar a treballar al seu ritme fins al cap de tres o quatre mesos més, si tot va bé. És aquesta inactivitat el que el preocupa, més que l'operació. C. no ha estat parat en tota la vida; fa cinquanta anys llargs que treballa, i no sap reposar. M'ho ha dit clarament: «no em sé estar tancat a casa», i ha fet una llarga mirada a l'hort, amorosida i trista. Sacsant el cap, ha afegit: «enguany tot això es quedarà així; no podré plantar res...». Jo pensava: «a mi em passaria igual; per a mi, escriure és com per a tu aquest hort». «Enguany no podré plantar», ha repetit ell.

DIVENDRES, 6 DE GENER

Ahir al vespre, a Sant Jaume d'Enveja, vam recordar quan hi anàvem amb l'Emília a buscar els regals dels Reis. La festa estava ben organitzada; el dia abans, portàvem els paquets a l'Ajuntament, amb el nom de la destinatària apuntat, ben visible. Els Reis, asseguts majestuosament en una tarima, envoltats de patges que els assistien, cridaven les criatures pel seu nom i cognoms; l'Emília, als cinc o sis anys, pujava nerviosa a la tarima i de seguida es posava a enraonar amb el Rei que li havia tocat, amb una certa timidesa, perquè la situació era impressionant per a les criatures, però amb la seva alegria i desimboltura habituals. Feia l'efecte que, a ella, la conversa li semblava més interessant que els regals que rebria, i tenia raó: a la vida, no es pot parlar gaires vegades amb uns reis mags de debò, i a més a més, triplicats,

i vinguts de molt lluny per a una missió tan important i transcendental; uns reis que ni manen ni volen manar, amables, obsequiosos; uns reis, en fi, que només existeixen un dia a l'any, per fer feliços els infants, i desapareixen tal com han vingut, màgicament, sense trastornar res ni ningú.

Cap criatura no pot dubtar en les seves preferències, si contrasta el monarca encorbatat i rígid que ha vist uns dies abans fent el discurs nadalenc per la TV, amb aquests reis amb capes de colors i corones lluent i barbes patriarcals, somrient sempre, oferint caramels, regalant joguines; fugaços, misteriosos, millenaris: aquests són els reis de veritat, i no l'altre.

DISSABTE, 7 DE GENER

Feia temps que no anàvem a les Cases d'Alcanar. Hem trobat el poble tan bonic i acollidor com sempre, amb les casetes blanques, l'església rivetejada de blau marí, el llarg passeig de les palmeres vora la platja de còdols grisosos, que, al compàs de les onades, fan una remor de record insistent.

Hem dinat molt bé al restaurant Angelina, a la terrassa que dóna al port. Feia tan bo que hem hagut de demanar que ens obrissin un para-sol perquè la llum excessiva i calenta ens sufocava una mica. Ens han servit uns caragols punxencs en el punt just de cocció, sal i temperatura, cosa més difícil d'obtenir del que pot semblar; sortien de la closca sencers i tendres i tenien un gust un punt amarg i dolç alhora, amb un fons perfumat de mar tèbia. Després ens han portat uns calamar-

sons ofegadets, amb una mínima picada d'all i julivert, encara més encertats que els caragols, i finalment, un suquet de peix sublim, amb rap, llenguado i llobarro, i unes patates tan gustoses com els peixos que acompanyaven. Difícilment es podrà trobar, em sembla, una cuina de més qualitat en un restaurant marítim. Una cuina més segura i més honrada. «Procurem no disfressar el producte», ha dit el maître quan li elogiàvem les virtuts del dinar. Exactament el contrari del que es veuen obligats a fer amb els seus productes dubtosos tants establiments que només disposen de la pedanteria i la rigidesa per atribuir-se categoria, i dels preus abusius per fer-se valdre.

Hem tornat a la platja dels còdols, jo, abans d'endormiscar-me, he provat de recordar, sense sortir-me'n del tot, aquests versos d'Arnold, tan ben traduïts per Gabriel Ferrater:

...com retruny el turment dels palets
que les ones s'enduen, i després
els llencen, de tornada, platja amunt,
i s'engeguen i hi tornen i s'engeguen
amb una trèmula cadència, només
que ens ve, lent, l'acord etern de la tristesa.

La Celina s'ha dedicat a buscar pedres erosionades amb formes estranyes i n'ha recollit una petita col·lecció que ha fet cap al cotxe i que trobarà els seus llocs al jardí de casa. Més tard, ens hem arribat a la desembocadura del riu Sénia, una desembocadura frustrada, perquè el

riu aturava les aigües a pocs metres de la mar, verdoses i quietes, en un encanalament espessament frondós. Davant del riu les ones llepaven unes roques esmolades, sobre les quals, immòbils i negres, estaven posats mitja dotzena de corbs marins, amb una dignitat obstinada, com de guerrers medievals.

Quan ja fosquejava hem emprès el retorn; hem passat per Sant Jaume a comprar pa i hem arribat a casa a les set. Només hem estat unes quantes hores fora, i a penes ens hem allunyat una trentena de quilòmetres. Però ¿qui ha dit que la perfecció d'un viatge depèn de la duració i la llunyania?

DIUMENGE, 8 DE GENER

Al *Babelia* de dissabte, la professora Anna Caballé, que va ser-ho de la Universitat de Lleida fa molts anys, publica un article sobre els gèneres literaris més o menys biogràfics i el titula «¿Cansados del yo?», al·ludint a la fatiga que comença a produir aquest tipus d'escriptura, a pesar de l'èxit que ha tingut en les darreres dècades. És un cansament que, segons ella, es deu «a la extrema dificultad de reconocer los límites del género y de saber qué estamos leyendo». La professora confessa que «es imposible que yo, como lectora, lea un libro y no piense en qué tipo de libro he leído», i, en conseqüència la deu desconcertar, i potser irritar, que certs llibres se li resistixin i no li donin prou pistes per identificar-los.

Ara que estic començant un altre dietari, hauria d'inquietar-me, si no fer-me desistir, que una recone-

guda especialista en «Literatures del jo» (així és com en diuen) observi que aquesta mena de literatures ja van de baixada, cansen, estan passant de moda. Es veu que les que cansen més són les novel·les que s'han apuntat al carro autobiogràfic, cosa que no em tranquil·litza, sinó que em fa doblement desfasat, tenint en compte que *Les guerres del pare*, que vaig publicar l'any 2013, em sembla que té moltes possibilitats de ser catalogada dins d'aquesta tendència.

Però dec ser bastant irresponsable, perquè no m'he posat gaire nerviós. M'he protegit pensant que, si una lectora no sap del cert quina mena de llibre està llegint, podria ser que no fos del tot culpa del llibre; suposant, a més a més, que valgués la pena assolir aquest tipus de coneixement, o que fos possible assolir-lo.

Si els especialistes en aquestes coses del jo i la literatura se les prenguessin amb una certa serenitat, potser constatarien que el jo fa molts segles que circula per narracions i poemes. I que també en fa uns quants que existeix una escriptura que és específicament del jo: «jo sóc la matèria del meu llibre», va dir Montaigne, a la primera pàgina dels *Essais*. El que no existeix, ni existirà, és una maquineta de calcular els graus d'autobiografia que hi pot haver en un poema, una novel·la, unes memòries o un dietari. Aquesta màquina faria les delícies dels especialistes i els permetria desemmascarar impostors, corregir els errors dels autors que estan defectuosament informats sobre si mateixos i denunciar els casos més obstinats d'autofalsificació autobiogràfica. Però de moment no hi ha cap autoritat en la matèria

que pugui mesurar els nivells biogràfics d'una obra literària. Per irriant que resulti, la quantitat d'autobiografia que hi ha en un llibre només la sap l'autor del llibre, i encara, de vegades, fins a cert punt.

Naturalment, les veritats personals no tenen importància literària, de manera que la certesa o la incertesa autobiogràfica tampoc no en té, ni tan sols en una autobiografia, la qual pot ser descaradament mentidera i literàriament excelsa.

La professora Caballé cita el nom de Karl Ove Knausgård com a exemple màxim de l'autobiografisme novellesc contemporani. Però les novel·les de Knausgård no són bones perquè siguin biogràfiques, i, a més a més, si se les considera biogràfiques és perquè ell ha dit que ho són. El que fa aclaparadora la sensació de veritat viscuda d'aquestes novel·les és precisament l'enorme capacitat imaginativa de l'autor. Per exemple, quan reconstrueix minuciosament un episodi de la seva infància, amb les converses, els pensaments, els gestos, les indumentàries, l'exacta cronometració dels fets, els escenaris, els accidents climàtics, les olors, els sabors, el precís color del cel o de l'aigua, és obvi que tot això ha estat imaginat, inventat (és igual si algú prefereix dir recreat), i una tal inventiva és novel·lesca, perquè l'art de novel·lar, encara que avui molts ho oblidin, consisteix sobretot en aquesta mena de creació, i no només a fer tirar endavant un argument, una intriga. Precisament, d'intriga n'hi ha poca, en les novel·les de Knausgård, vull dir de la mena d'intriga truculenta que presenten la majoria de les estúpides novel·les d'èxit actuals. La intriga del

novellista noruec és la intriga diària, vulgar de la vida, la que no depèn de fets extraordinaris, sinó del ritme sec dels desitjos, les ambicions, les alegries i els fracassos que els personatges han d'experimentar. En el seu cas, la narració d'aquesta vulgaritat és apassionant, i per això és un gran escriptor. No perquè hagi escrit seguint amb més o menys fidelitat la seva biografia.

En fi, que continuarem amb constància aquest dietari, si les forces i la voluntat no ens fallen; aquestes sí que són dues qualitats biogràfiques que un escriptor ha de posar sempre, i aquí no hi ha ficció que valgui, al servei dels seus llibres.

DILLUNS, 9 DE GENER

Fullejant el suplement de llibres de l'*Ara*, m'assabento de la mort de John Berger, un dels pocs escriptors que encara m'hauria agradat conèixer i tractar una mica. Hem admirat llibres de Berger com *Puerca tierra* i *Una vez en Europa*, i el seu assaig sobre Picasso, tot i discrepant d'uns quants dels plantejaments d'aquest llibre. La periodista que parla de Berger a l'*Ara*, recorda una resposta seva memorable que vull reproduir. Va entrevistar l'escriptor fa més de vint anys, i va preguntar-li si havia escrit un llibre optimista. Berger va contestar: «Optimisme i pessimisme són dos termes que ja se'n poden anar a la merda. La disjuntiva real no és entre optimisme i pessimisme, sinó entre esperança i desesperació».